

Reģionālās atšķirības Latvijā pēdējos 100 gados: ko rāda vēsturiskā IKP dati?

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Gatis Krūmiņš, Dr.hist.

Vidzemes Augstskolas vadošais pētnieks, 2024. gada 12. janvāris

 VIDZEMES
AUGSTSKOLA

Saturs

- Mana pieredze
- Pirms reģioniem, mazliet par Latviju
- Reģioni un Latvija

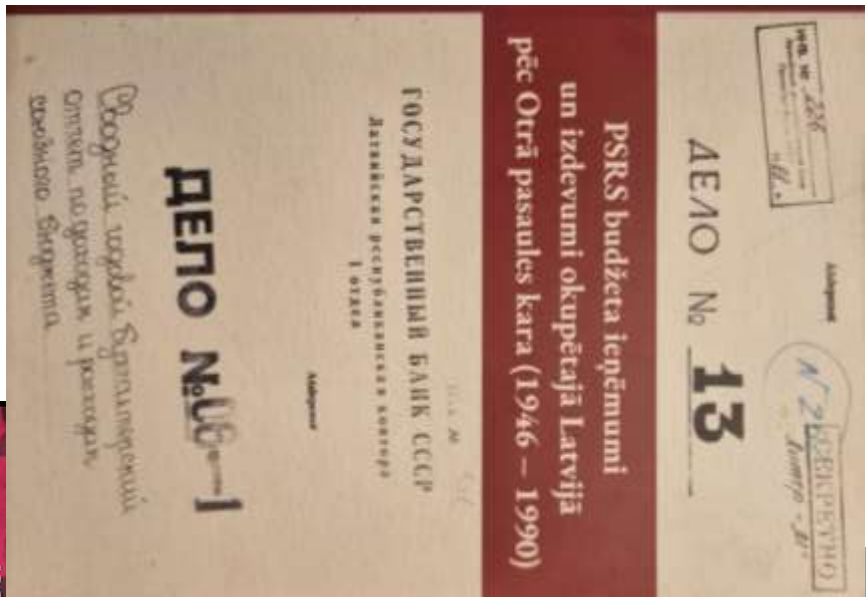

personas un laikmeti

LATVIJAS REPUBLIKAS

DIBINĀTĀJI UN ATJAUNOTĀJI

Ieskats Latvijas vēstures svarīgākajos jautājumos

KĀ NEAPMĀLDĪTIES

PIEDERĪBAS UN LĪDZDALĪBAS LOMA DEMOKRĀTISKAS SABIEDRĪBAS STIPRINĀŠANĀ LATVIJĀ

LATVIJA

NĀKOTNĒ?

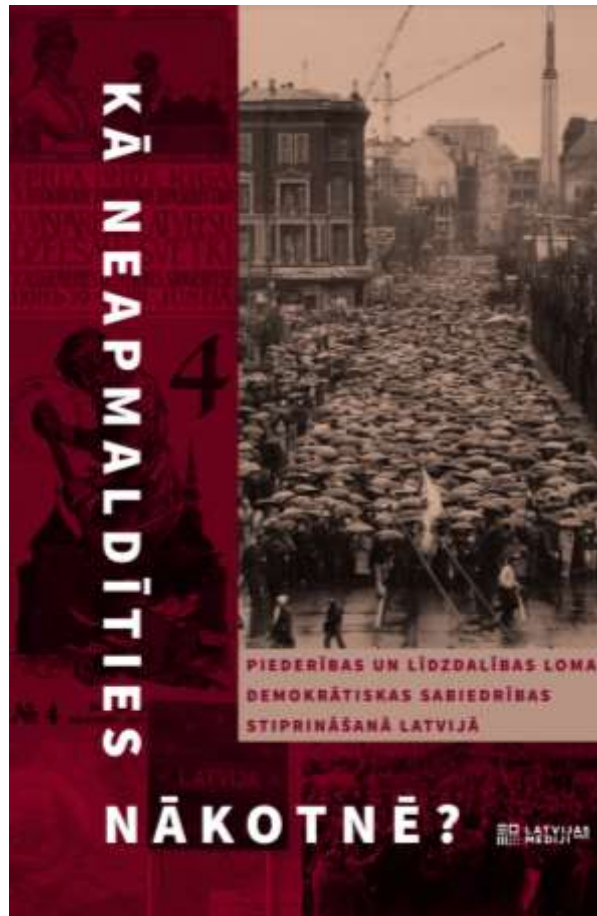
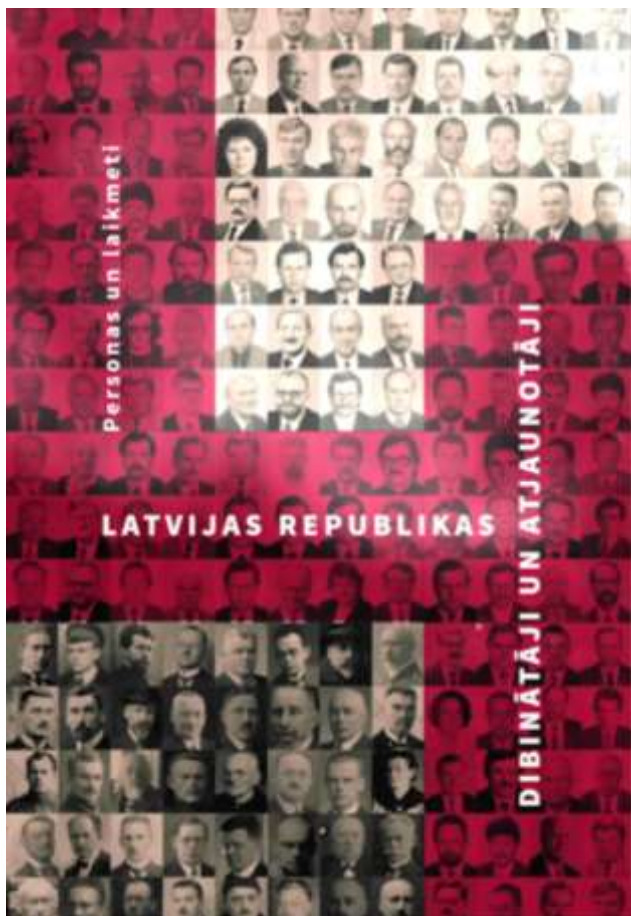
Deviņu vīru spēks

Stāsti par deviņiem Ministru prezidentiem 1918–1940

Vērtības darbībā: atbildīgas, drošas un izglītotas pilsoniskās sabiedrības attīstība ar pētniecību un rīcības modeļu izstrādes palīdzību

(Valsts pētījumu programmas “Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai” projekts 2018 – 2021)

Tas notika

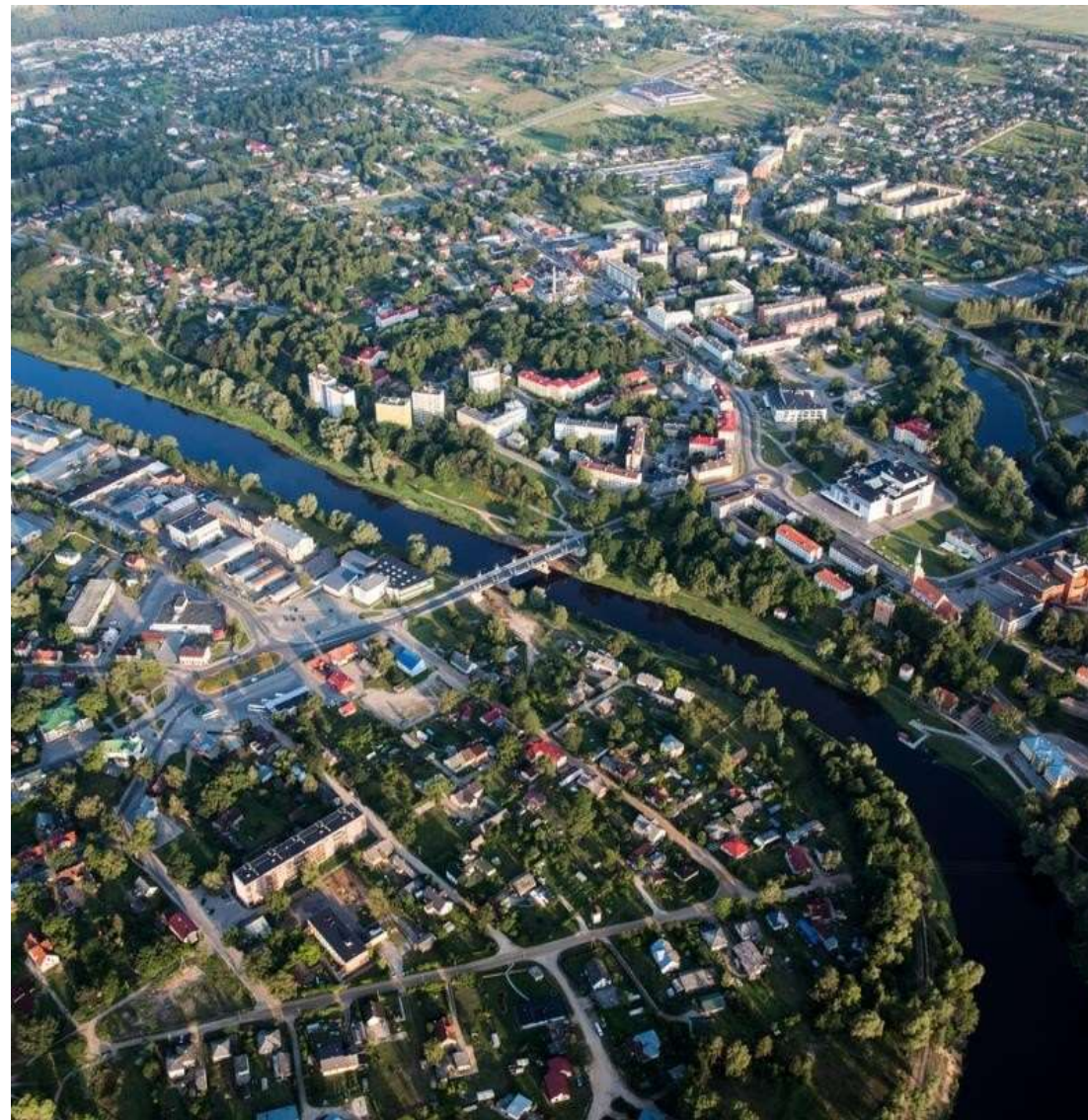
ŠEIT

Valmieras pilsēta – Top 3 nākotnes mikropilsēta (Financial Times fDi Intelligence): 27 000 iedz.

Vidzemes plānošanas reģions: ~ 280 000 iedz.

Vidzemes Augstskola (ViA): **Latvija**

- Dibināta 1996
- ~700 studentu
- 2 fakultātes
- 2 pētniecības institūti
- 125 darbinieki (58,6% vēlētie ar Dr grādu)
- Atvērto inovāciju centrs ilgtspējas jomā
- Integrētā bibliotēka

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

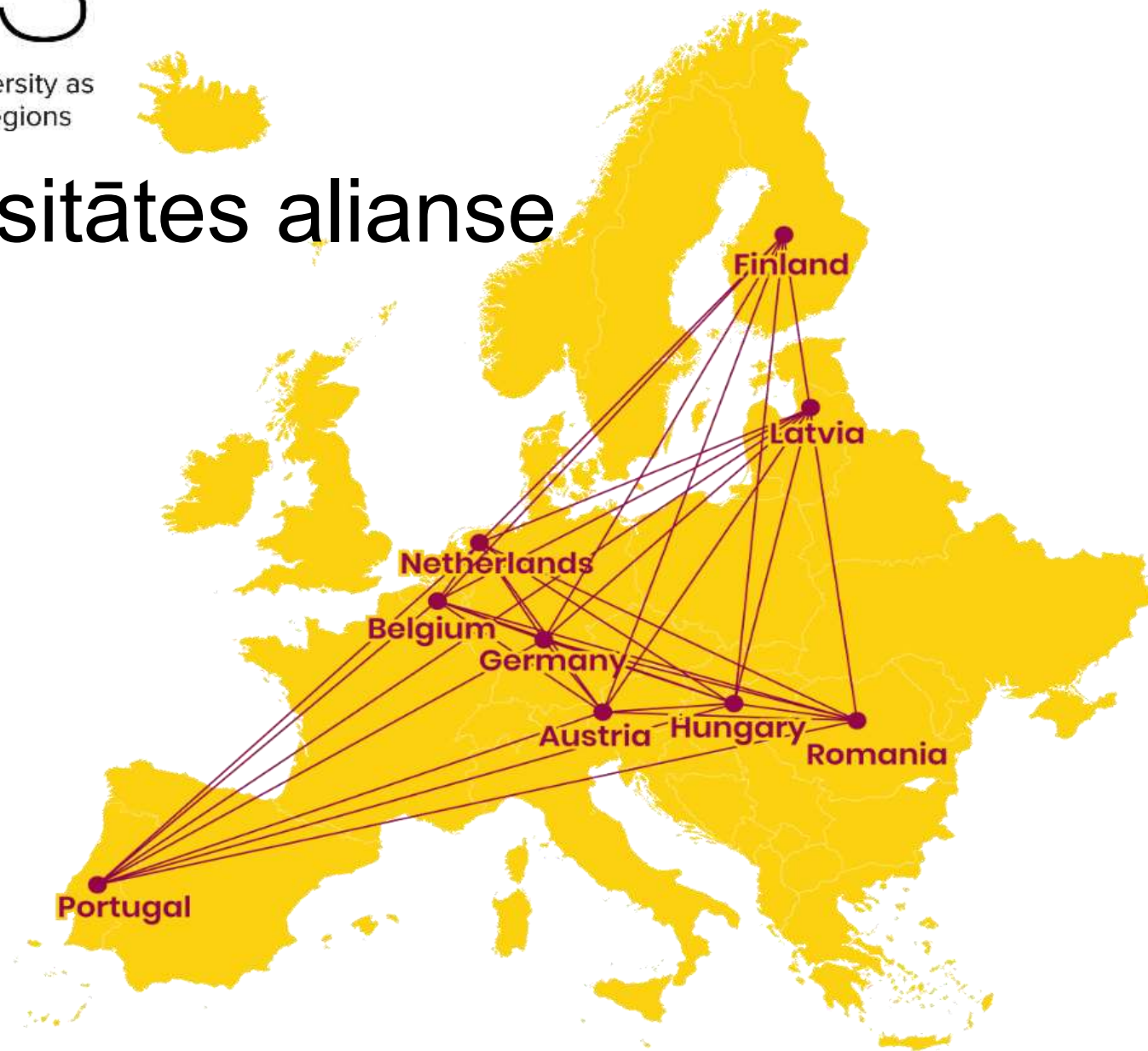
E³UDRES²

Engaged and Entrepreneurial European University as
Driver for European Smart and Sustainable Regions

Eiropas Universitātes alianse E³UDRES²

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

St. Pölten University of Applied Sciences

Austria

Polytechnic Institute of Setúbal

Portugal

Hungarian University of Agriculture and Life Sciences

Hungary

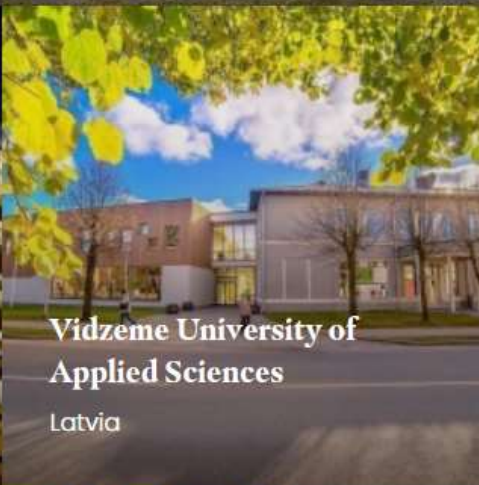
UC Leuven-Limburg University of Applied Sciences

Belgium

Politehnica University Timișoara

Romania

Vidzeme University of Applied Sciences

Latvia

NEW: Saxion University of Applied Sciences

The Netherlands

NEW: Fulda University of Applied Sciences

Germany

NEW: Jyväskylä University of Applied Sciences

Finland

9 valstis
100 500 studenti
10 000 darbinieki

VIDZEMES
KONCERTZĀLE
CĒSIS

KREMERATA
BALTICA

KREMERATA BALTICA FESTIVĀLS

5.-8. JŪNIJS 2015
5.06 CĒSIS
6.06 SIGULDA
7.06 CĒSIS
8.06 RĪGA

VIDONS KRĒMERS & KREMERATA BALTICA

MIRGA GRAŽINYTĒ-TYLA, ANDRIUS ŽLABYS piano, YULIANNA AVDEEVA piano,
SANTA PĒTERSONE violin, AGATA DARĀŠKAITE violin, SANTA VIŽINE viola, GIEDRĒ
NAUSKAITĒ cello, PĒTERIS SOKOLOVSKIS cello, MATE BEKAVAC clarinetto, OLESYA
KORVA mezzo-soprano, ALEKSEI MOCHALOV basso, IURII GAVRYLIUK contrabasso,
ANDRĒS HELSETH trompete, ANDREI PUSHKAREV vibraphone

Arkas: "BIĒŠU PARADĪZE" tirdzniecības vietās un www.bilesuparadize.lv
koncertzāles "CĒSIS" kasē darba dienās 12.00–18.00; sest., svētd. 12.00–16.00
Ar kasē info tālr. +371 641 199 22

Latvijas prezidents
Eiropas Savienības
Padome
KULTŪRAS PĀRSTĀVĀBĀ

Kultūras ministrija

BALTIC100

Kvantitatīvie dati par sociālajām un ekonomiskajām transformācijām trīs Baltijas valstu reģionos pēdējos simts gados vēsturisko transformāciju analīzei un nākotnes izaicinājumu pārvarēšanai
(2021.g. maijs – 2024.g. maijs, budžets 1 029 092 EUR)

VIDZEME UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

UNIVERSITY
OF TARTU

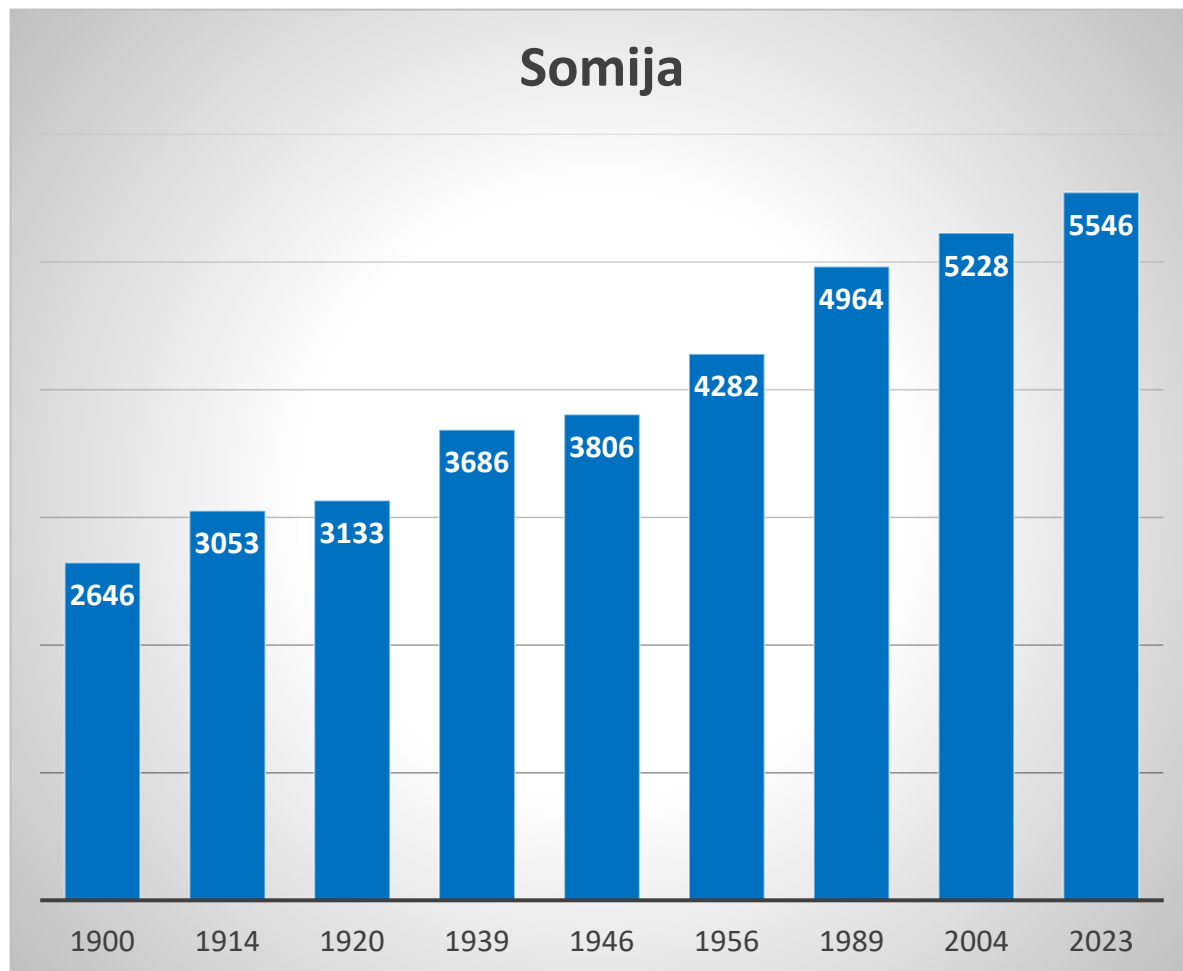
**Vilnius
University**

NHH

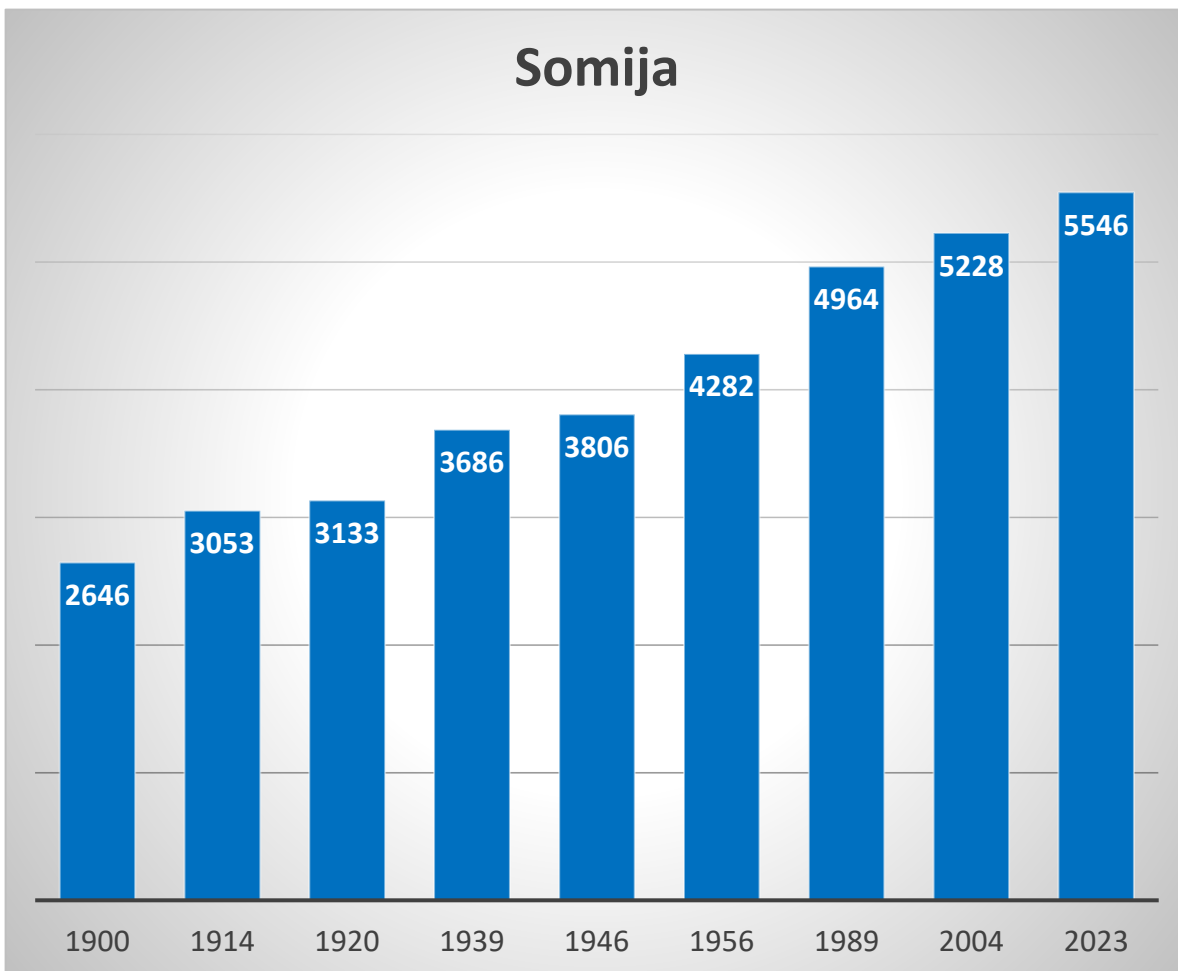
Pirms reģioniem, mazliet par Latviju

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

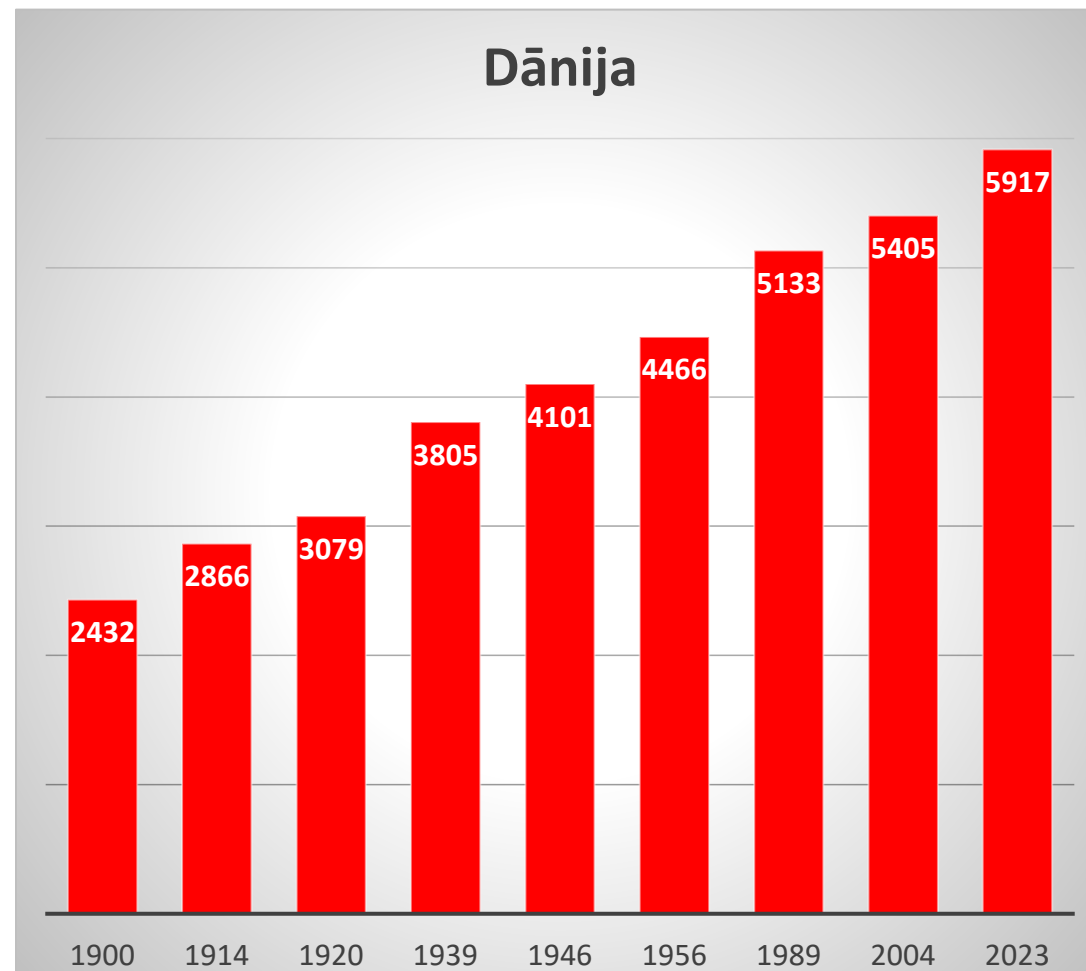

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

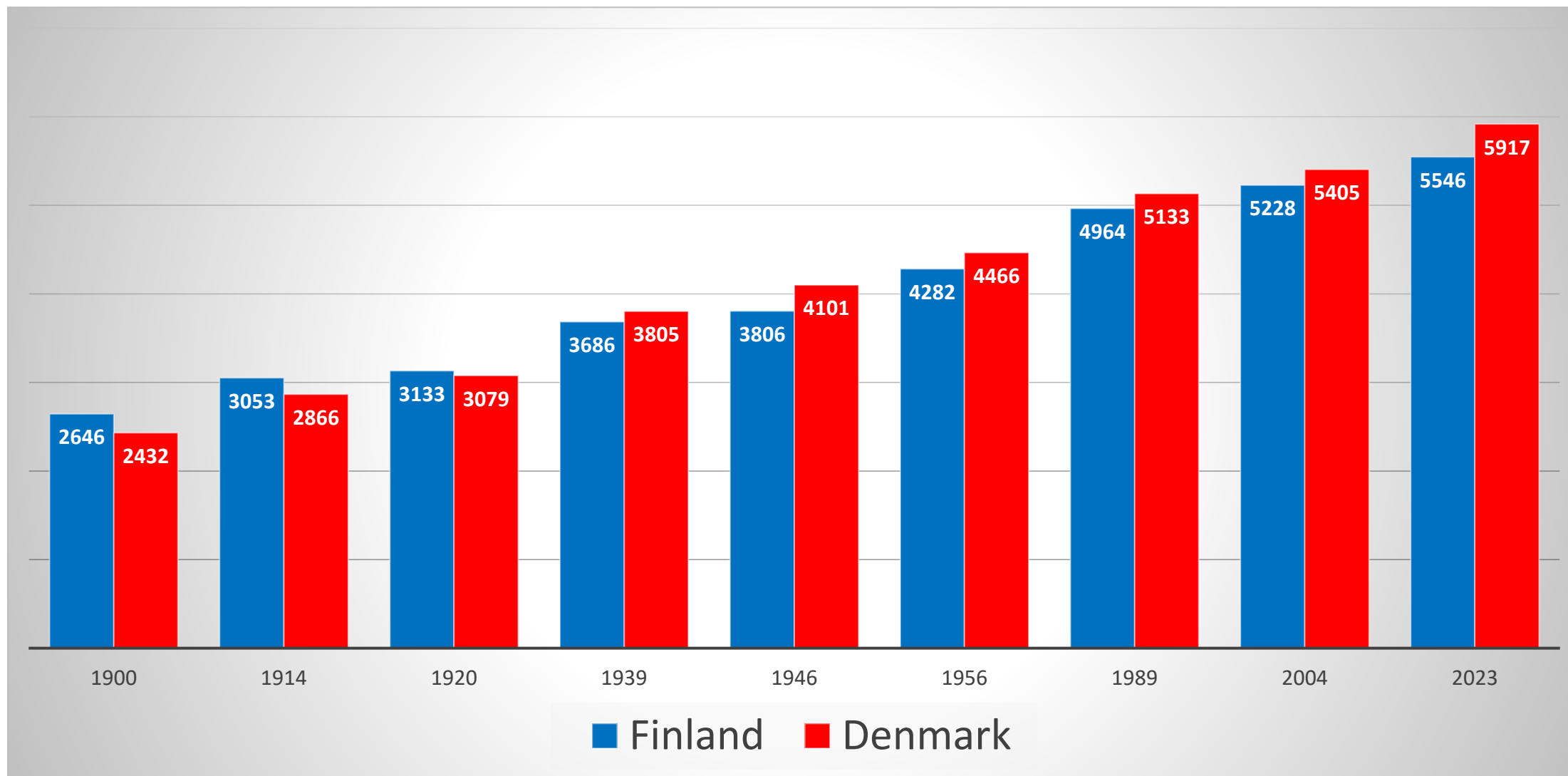
Somija

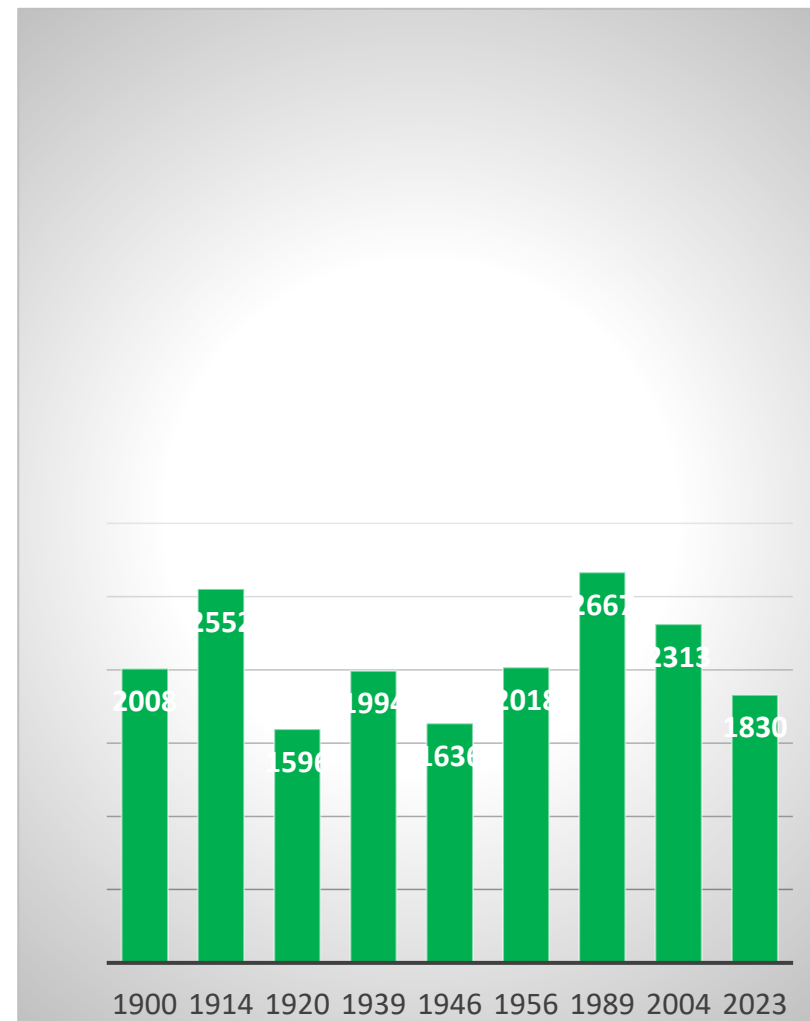
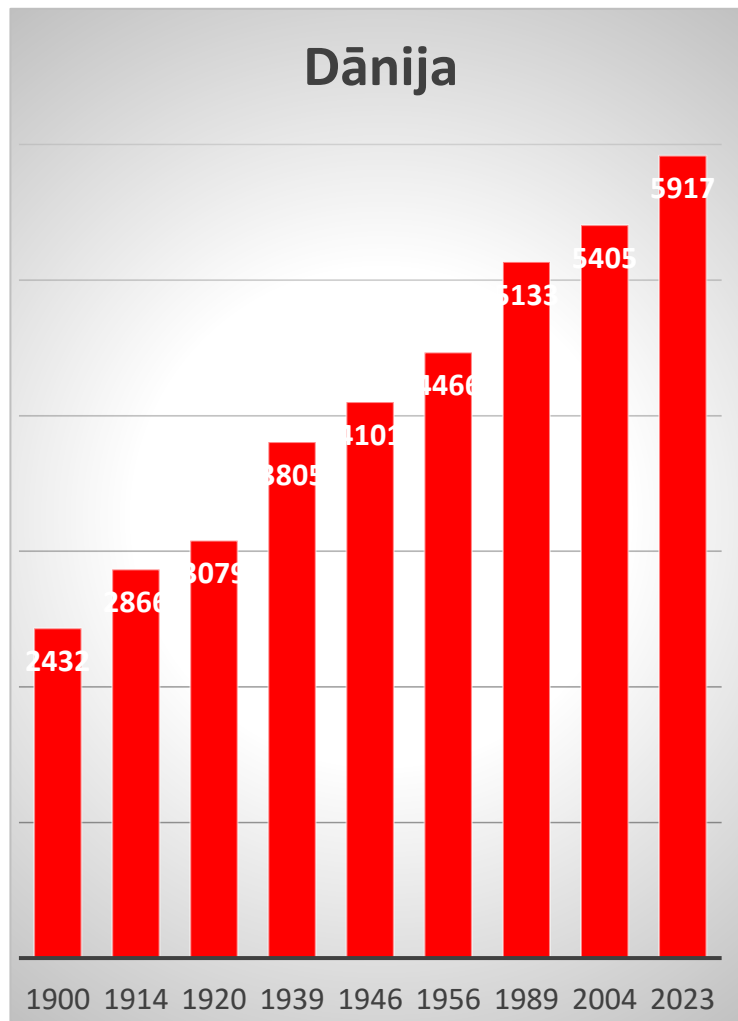
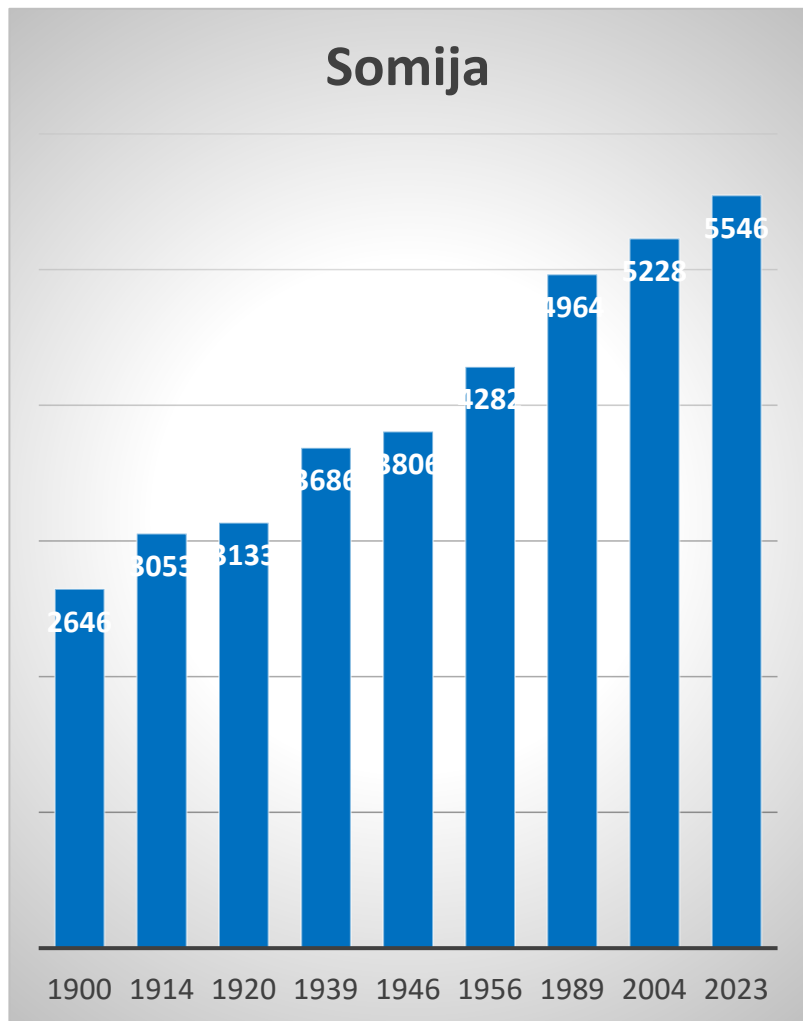
Dānija

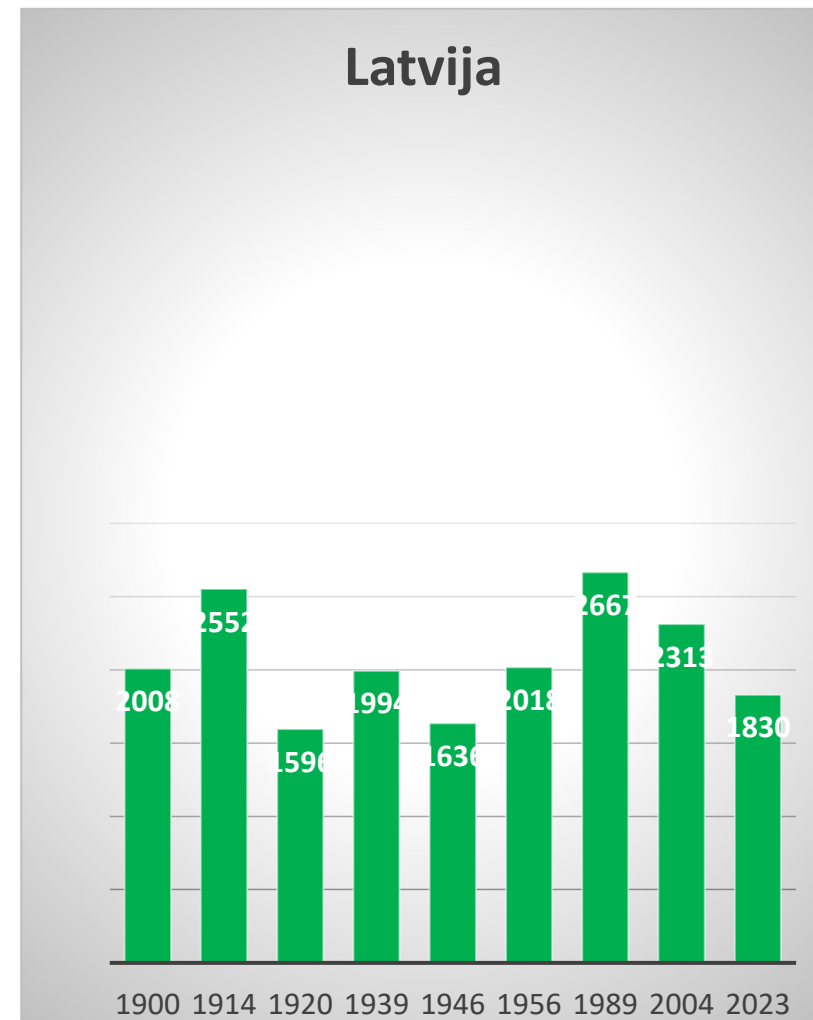
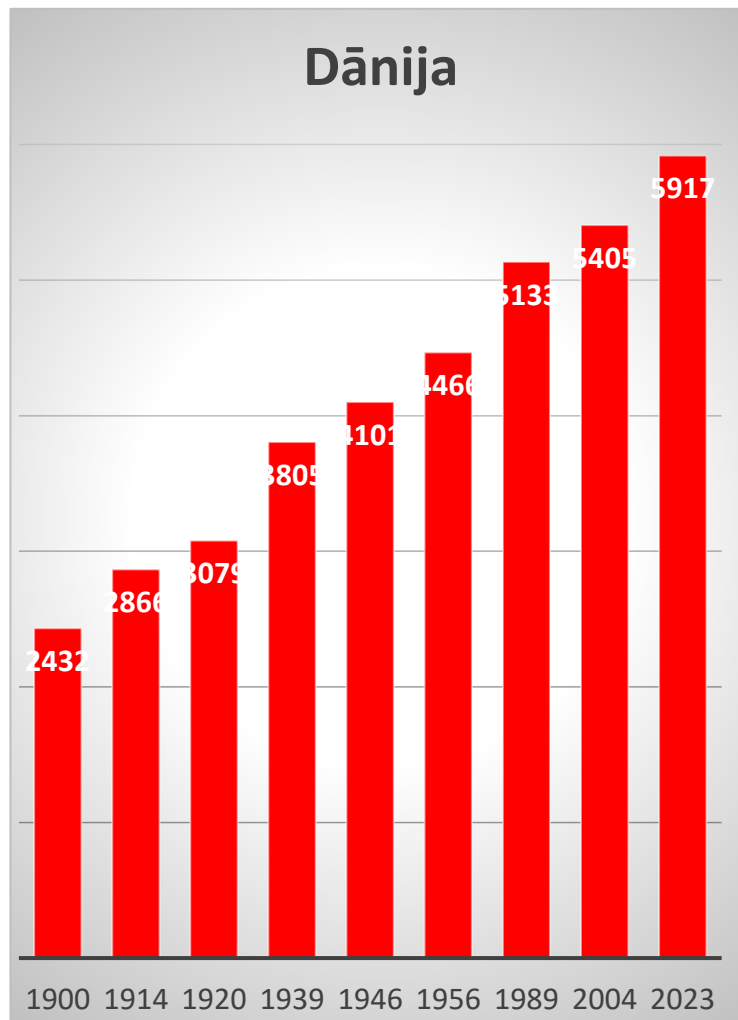
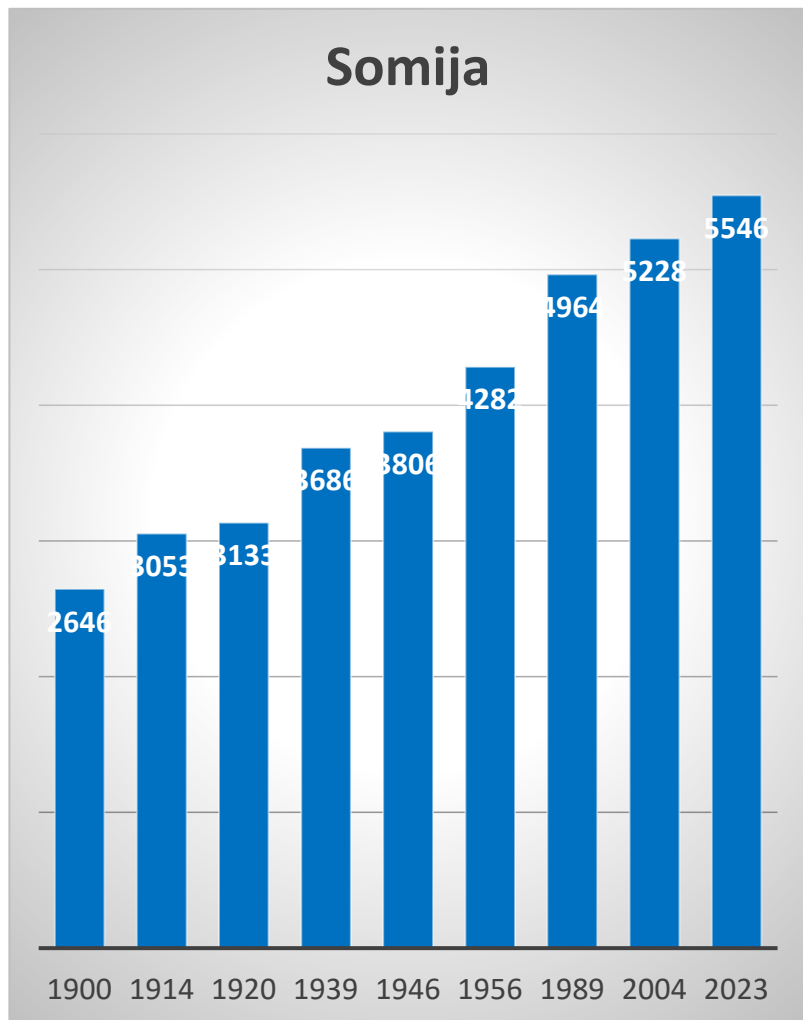
Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

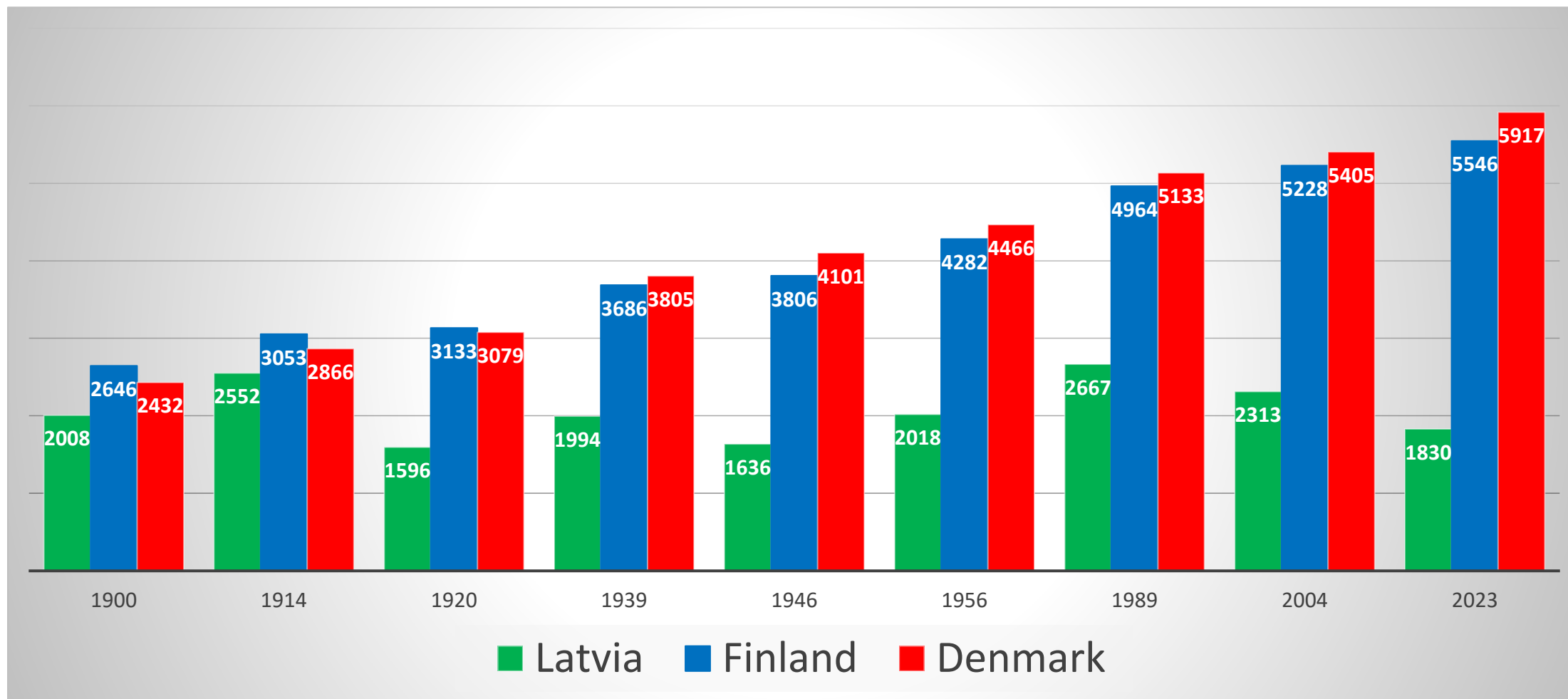
Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

Latvija, 1939-1956

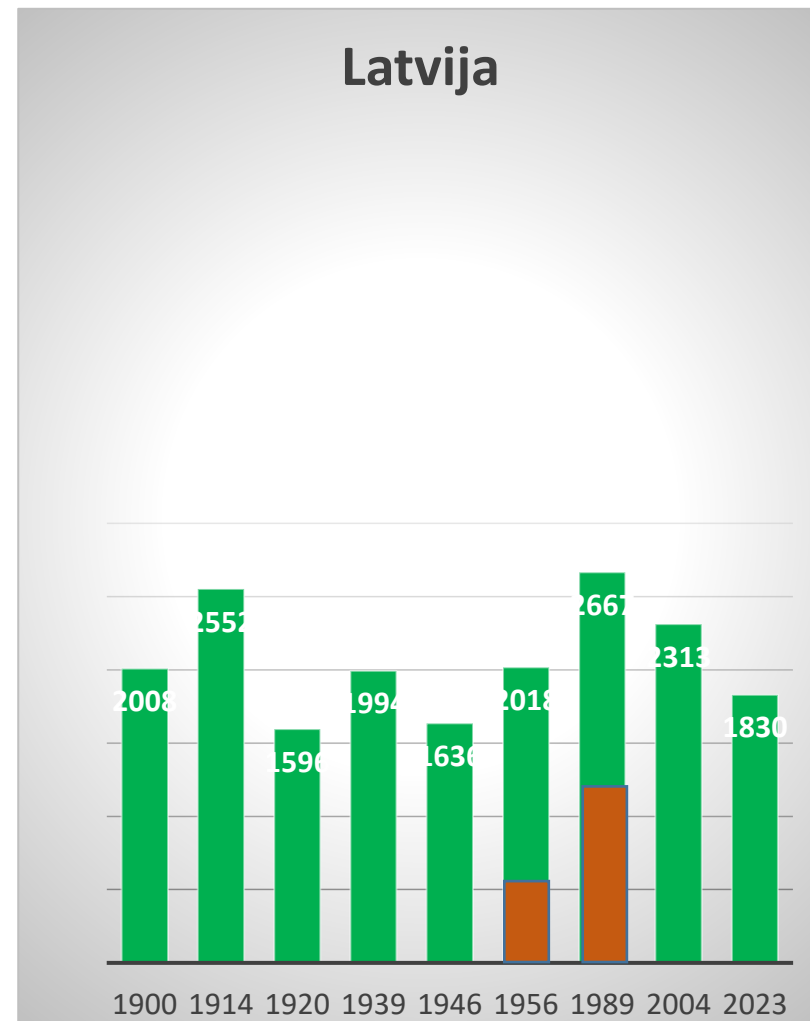
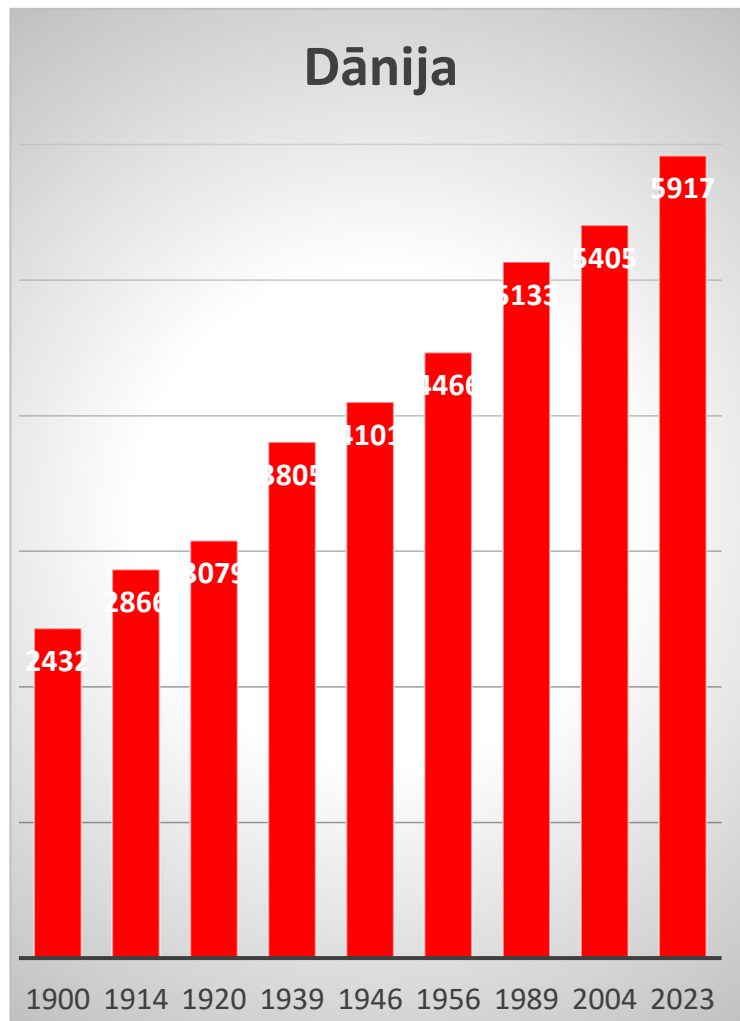
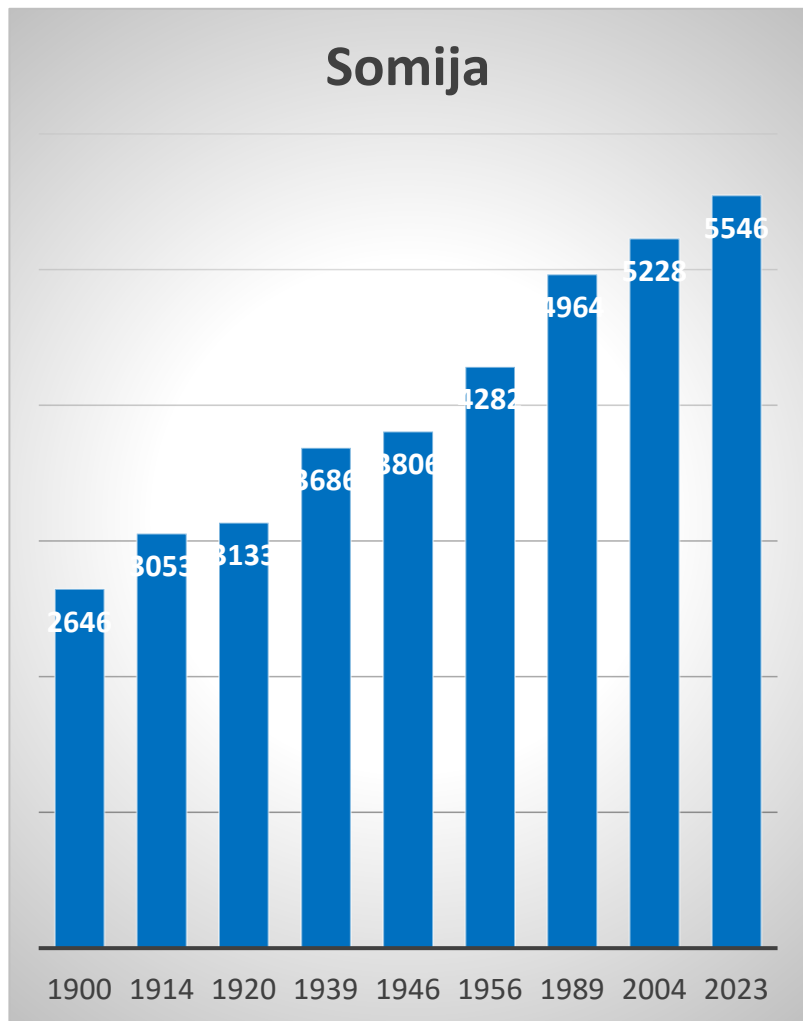
Zaudējumi

- Vācbaltieši - emigrācija (1939 un vēlāk) – 60 000
- Latvijas ebreji - holokausts - 70 000
- Citi nacistu nogalinātie civiliedzīvotāji – 22 000
- Latvijas pilsoņi, nogalināti PSRS un nacistiskās Vācijas armijās pēc pretlikumīgām mobilizācijām– 41 000
- Latvijas pilsoņi – bēgļi no padomju režīma (1944 – 1945) - 180 000
- Latvijas pilsoņi, deportēti uz Sibīriju (1941 – 1949) – 60 000
- Latvijas pilsoņi Krievijas anektētajā Abrenes apriņķa daļā (1944) - 43 000
- Nogalinātie nacionālie partizāni- 2400
- Kopā: **478 400**

Kompensācija (?)

- Imigrācija no citiem PSRS reģioniem - **415 000**
- Dabiskais pieaugums - 85 000
- Kopā: **500 000**

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

Реализацию алкогольных напитков за 1950–1958 годы предприятиями розничной торговли и общественного питания населению характеризуют следующие данные:

Таблица № I

	Реализовано алкогольных напитков в фактических ценах		Реализовано алкогольных напитков сопоставимых ценах 1950 года	
	млн.руб.	в процентах к 1950 году	млн.руб.	в процентах к 1950 году
1950	648,4	100,0	648,4	100,0
1951	664,7	102,5	726,4	112,0
1952	702,8	108,4	774,9	119,5
1953	748,0	115,4	912,1	140,7
1954	849,8	131,1	1060,0	163,5
1955	940,1	145,0	1170,7	180,5
1956	922,6	142,3	1147,3	176,9
1957	1078,9	166,4	1339,6	206,6
1958	1088,6	167,9	1177,9	181,7

1960

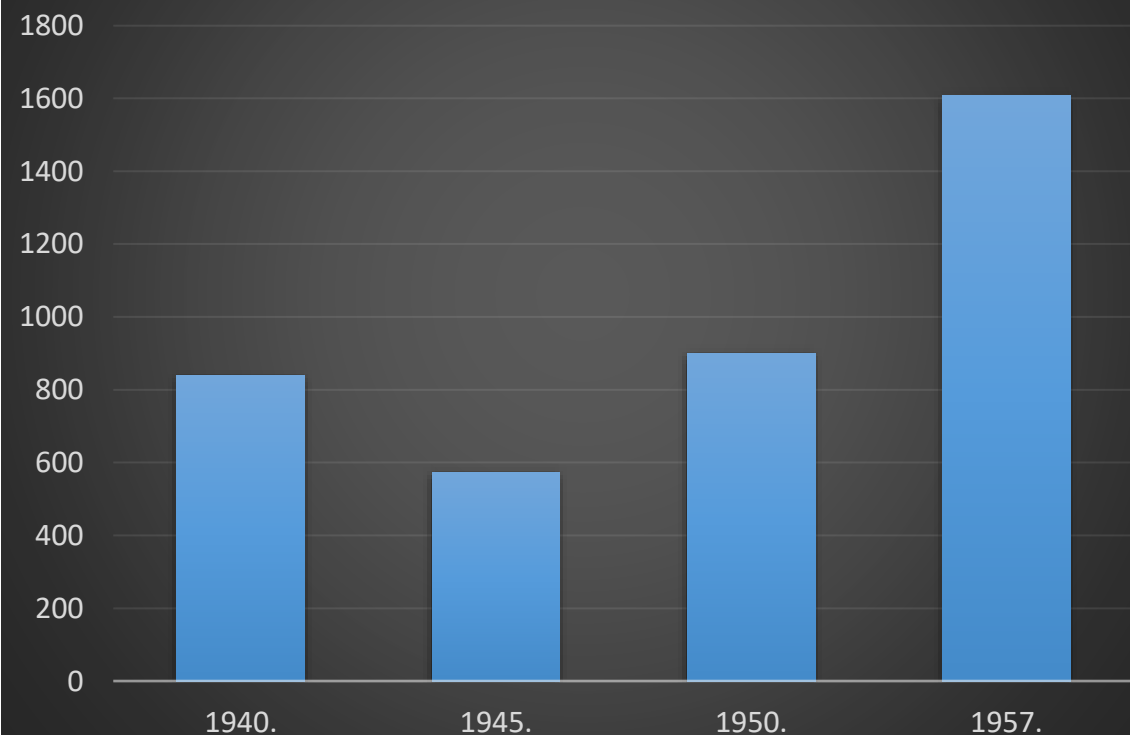
1965

1968

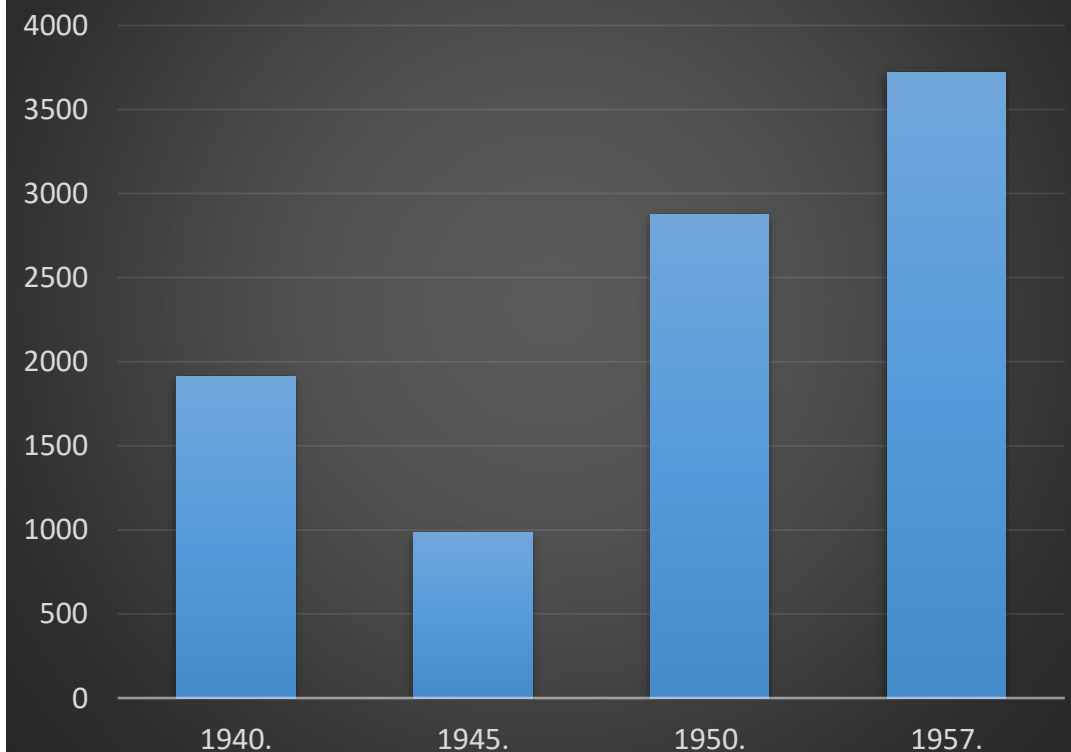
Alkohola pārdošana
1957:
206,6% no 1950

Alkohola ražošana Latvijā (1940 – 1957)

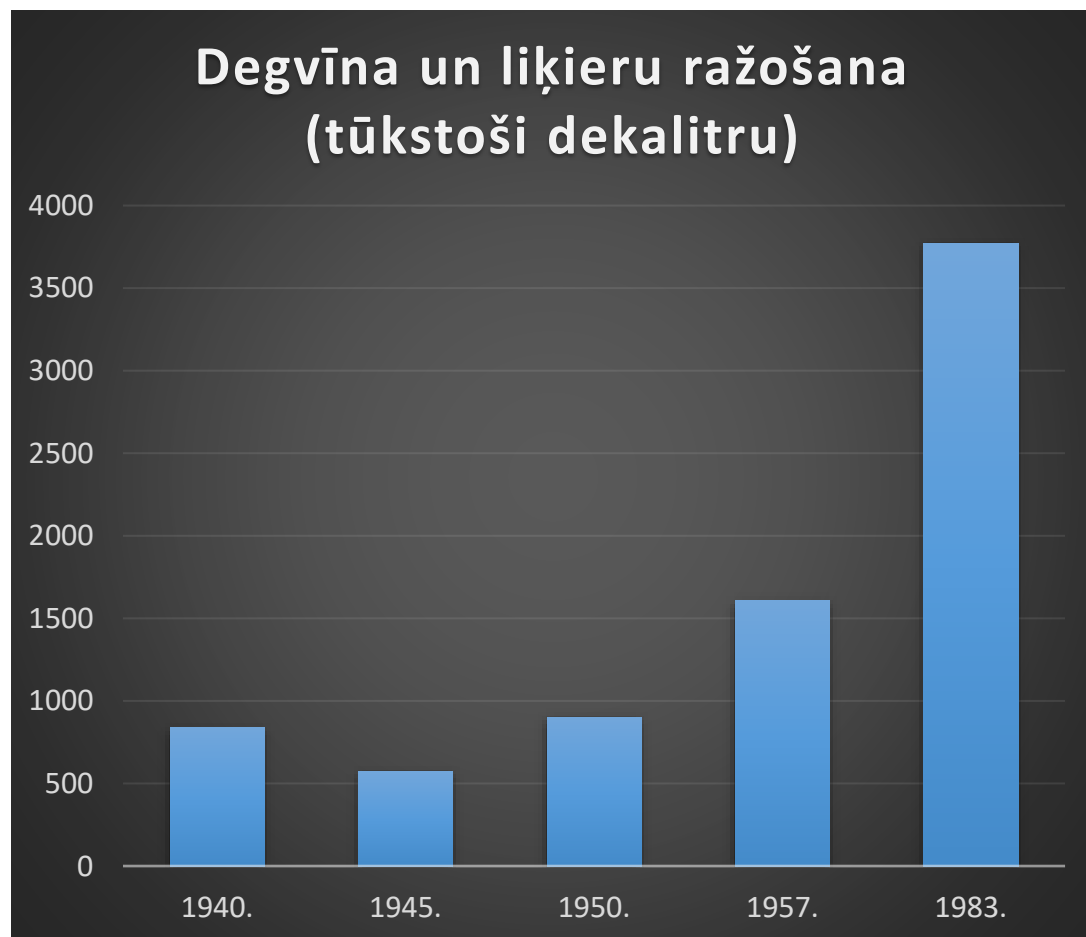
Degvīna un liķieru ražošana
(tūkstoši dekalitru)

Alus ražošana (tūkstoši
dekalitru)

Alkohola ražošana Latvijā (1940 – 1983)

1957. gadā Latvijā degvīna/liķieru patēriņš jau pārsniedza PSRS vidējo, bet alus patēriņš bija divas reizes lielāks

Потребление населения республики алкогольных напитков по сравнению со средним потреблением по СССР на душу населения характеризует следующая таблица (в литрах):

	По СССР за 1957 г.	По Латвийской ССР		
		за 1957 г.	за 1958 г.	1958 г. в процентах к 1957 г.
Водка и ликеро-водочные изделия	7,0	7,6	7,2	95
Виноградные и плодово- ягодные вина	3,1	3,0	2,0	67
П и в о	9,7	17,9	18,1	101

Latvia, Lithuania, Estonia and Finland compared in GDP per capita in 1990 GK\$

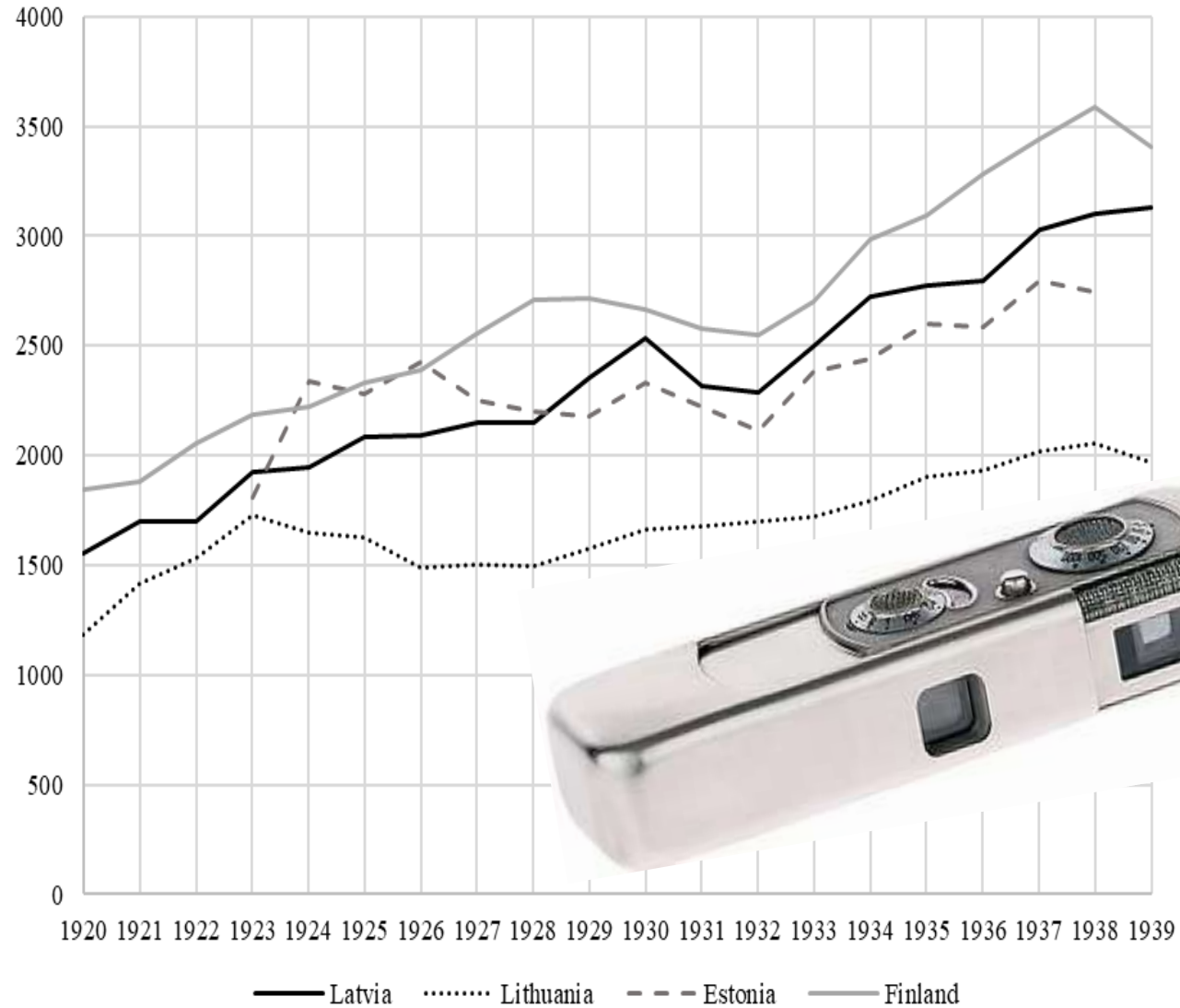
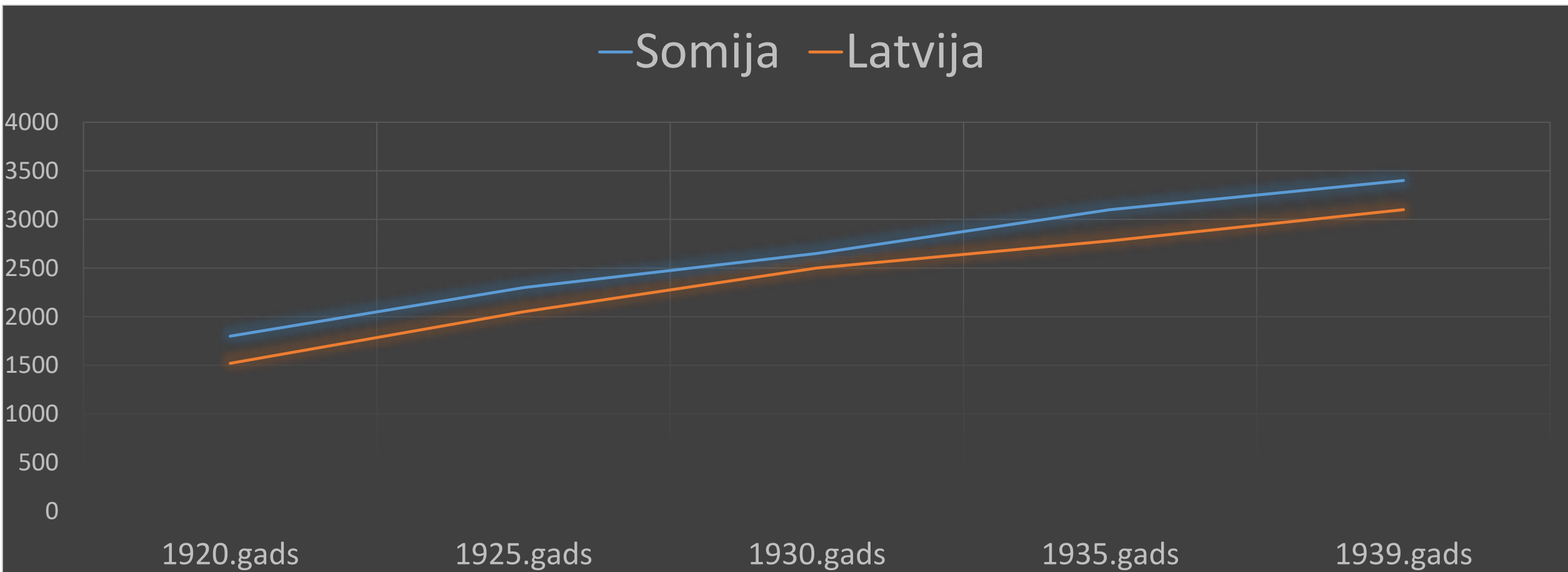

Fig.1 GDPpc of Baltic countries and Finland (in GK\$ 1990) in 1920-1939. Sources: Klimantas 2022, Valge 2003, Madison project database 2013 and own estimates.

Latvijas un Somijas IKP attīstības dinamika (1920 – 1939)

(1990. gada starptautiskajos (GK jeb Geary-Khamis) dolāros uz vienu iedzīvotāju)

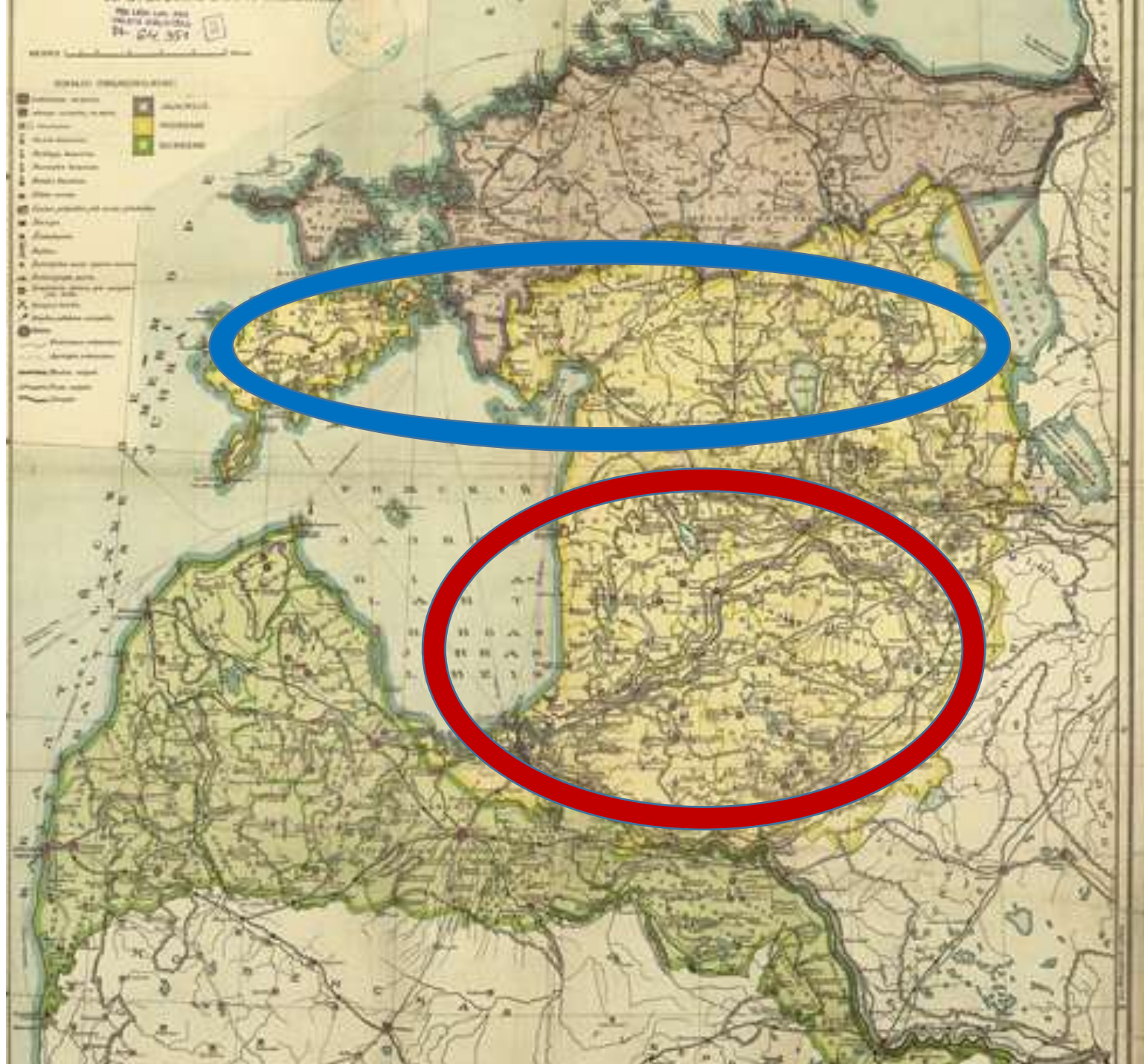

Apkopots pēc: Klimantas 2023, Madison project database 2013, Baltic100 workshop Bergen, 2022.

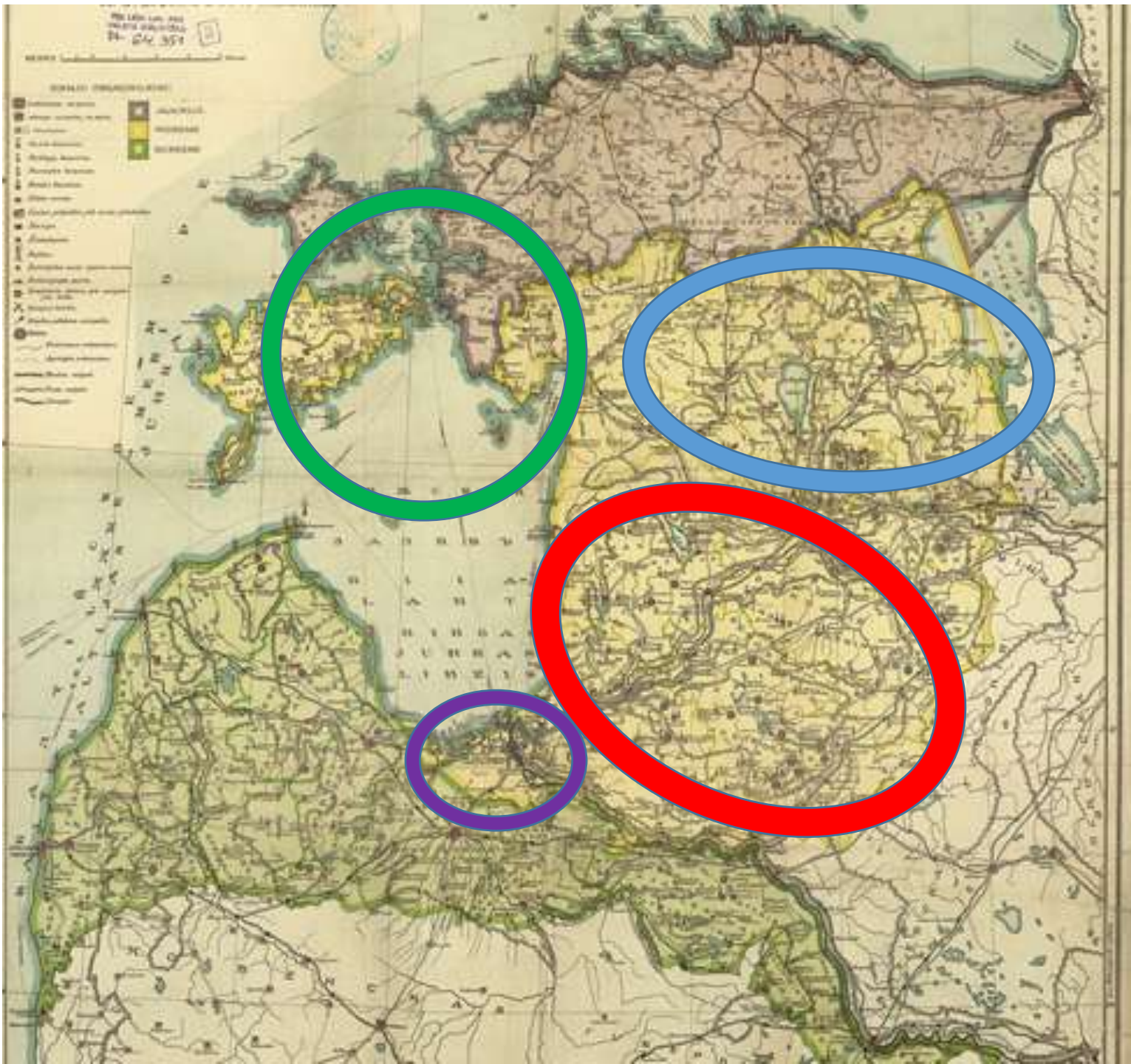
Reģioni un Latvija

Baltijas
provinces līdz
pat 20.gadsimta
sākumam:
Estland
Livland
Kurland

Latvijas
Republikas un
Igaunijas
Republikas
izveide

Vidzeme 21.
gadsimtā
(NUTS3
statistikas un
plānošanas
reģioni)

Administratīvais iedalījums 1939. g.

0 24 km

Rīga – Latvijas un Vidzemes galvaspilsēta

RĪGA	valsts galvaspils.		valsts robeža		platsliežu dzelzceļš
	Kuldīga apr. pilsēta		apg. robežas		šaursliežu dzelzceļš
	Ainaži pils.		apr. robežas		būvējams dzelzceļš
	Roja ciems				

Administratīvais iedalījums 1953. g.

0 35 km

Piezīme:
kartē parakstīti tikai tie rajoni, kuru nosaukums nesakrīt ar to centra nosaukumu.

- RĒZEKNE** apgabala pakļautības pilsētas
- Salacgrīva rajona pakļautības pilsētas
- Bolderāja strādnieku ciemati
- LIEPĀJA** apgabalu centri
- Ogre rajonu centri

- republika robeža
- apgabalu robežas
- rajonu robežas

PSRS okupācijas periods –
mēģinājumi
izdzēst reģionālo
identitāti

Administratīvais iedalījums 1963. g.

0 35 km

“Lielo rajonu”
augstākais
punkts PSRS
okupācijas
periodā

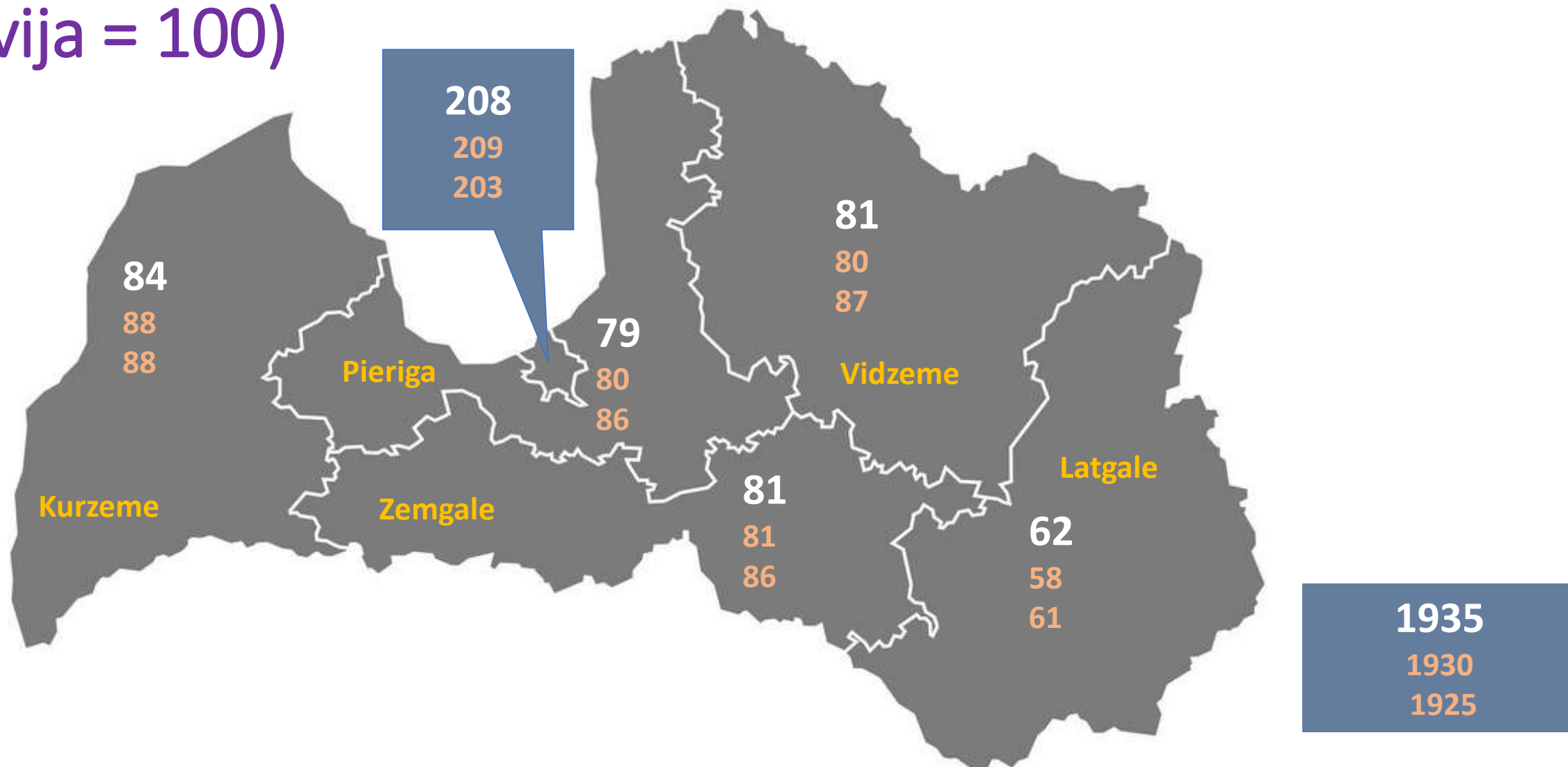
Plānošanas reģioni 2003

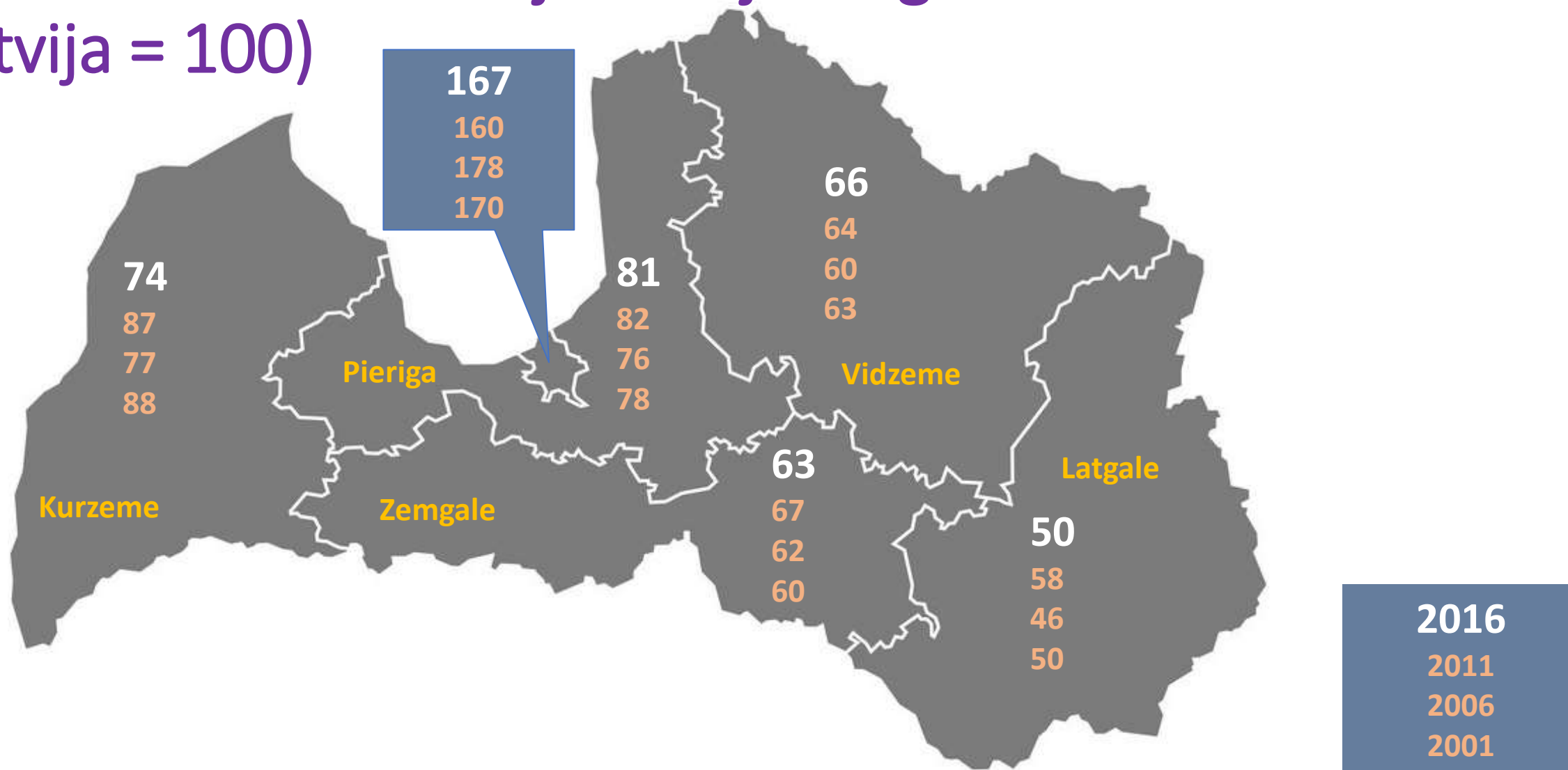
Jaunie plānošanas reģioni (plus NUTS3 kopš 2024)

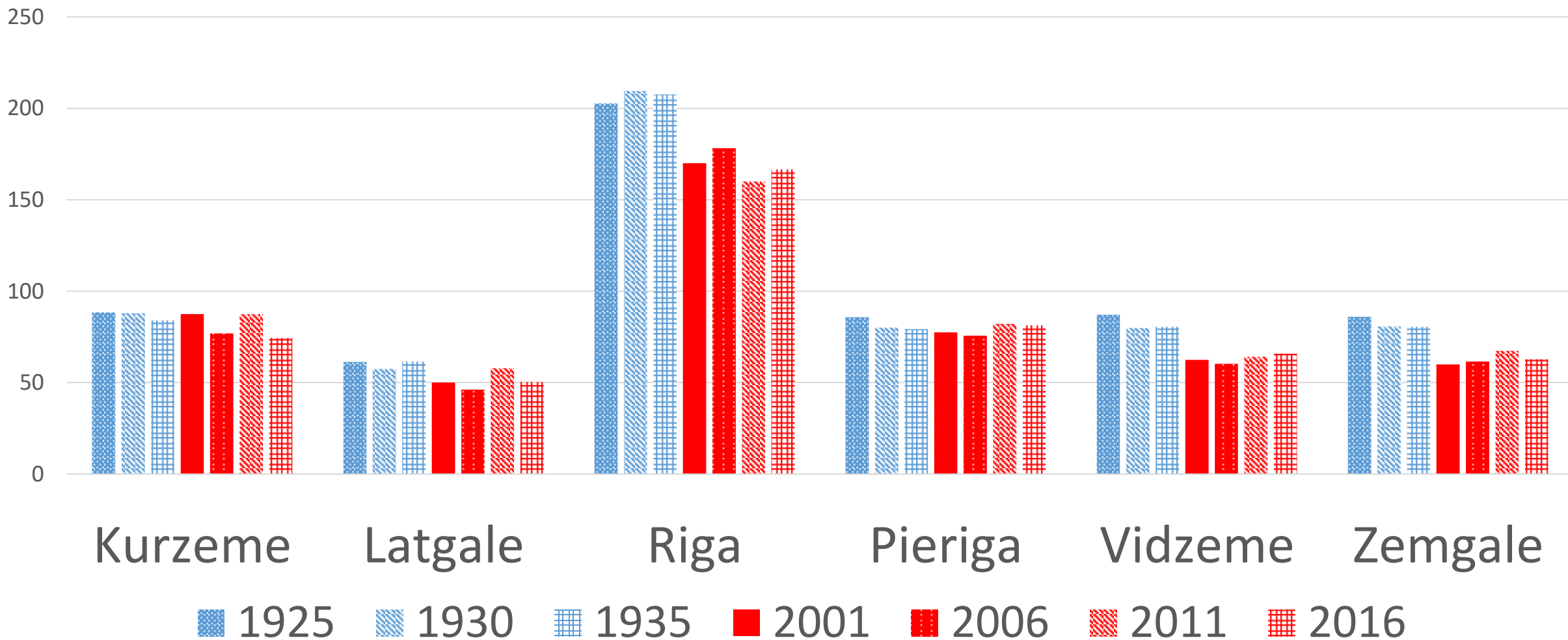
IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijas reģionos 1925 - 1935 (Latvija = 100)

IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijas reģionos 2001 - 2016 (Latvija = 100)

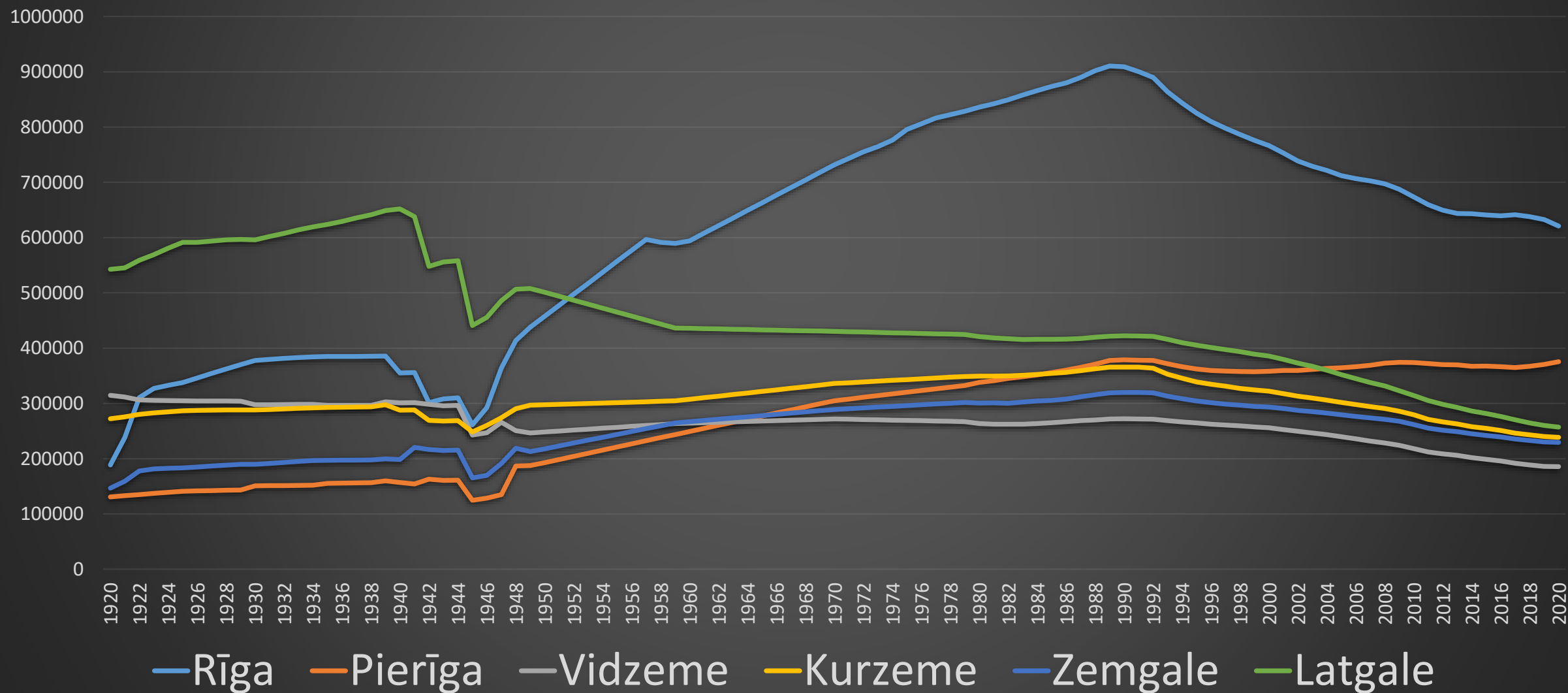

IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijas reģionos 1925 - 2016 (Latvija = 100)

Iedzīvotāju skaita dinamika Latvijas NUTS3/plānošanas reģionos (1920-2020)

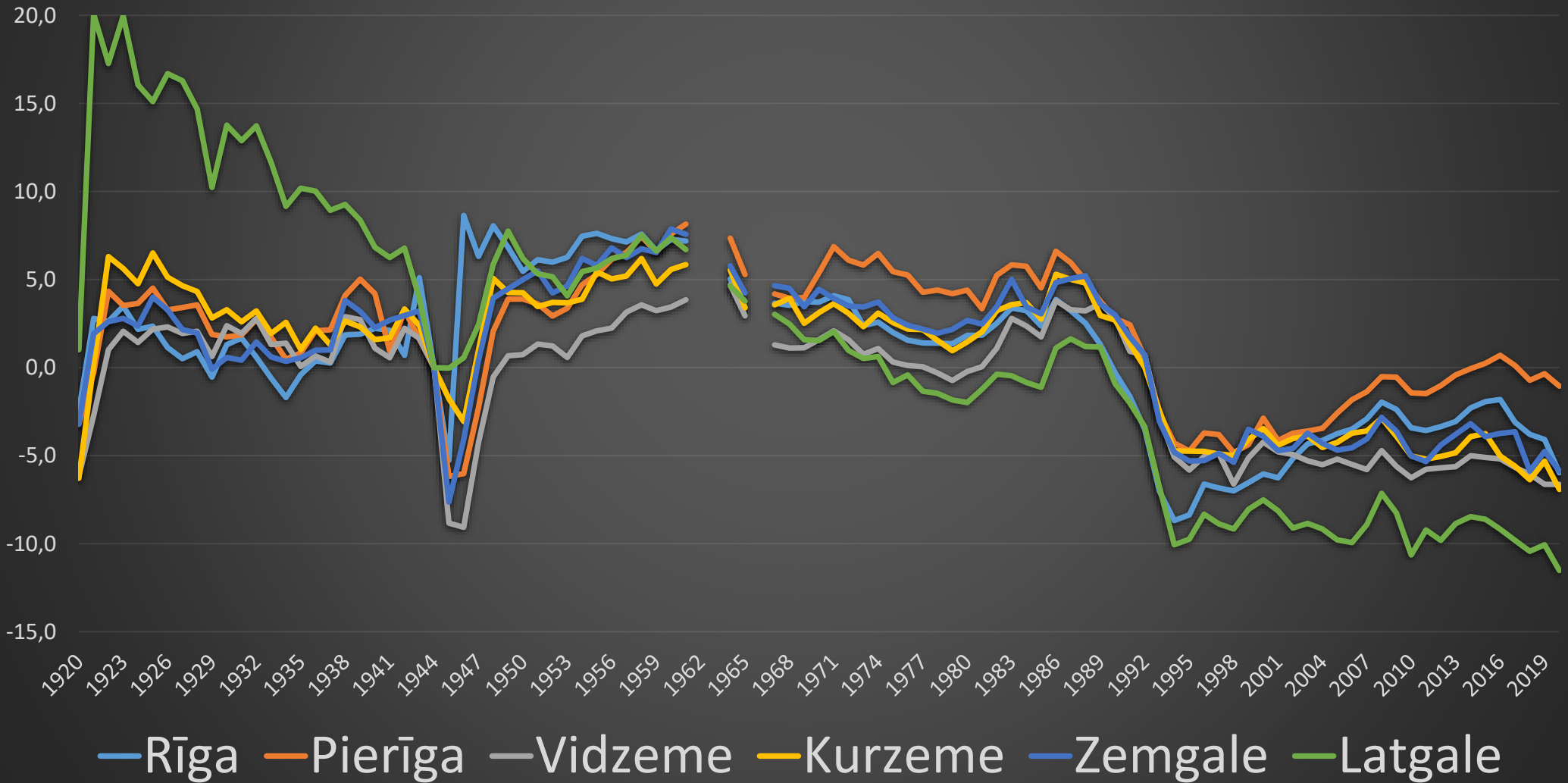
Ilmārs Mežs, Baltic100, 2023

Dabiskais pieaugums NUTS3/plānošanas reģionos

(‰, 1920-2020)

Ilmārs Mežs, Baltic100, 2023

Daži secinājumi kopsavilkumam

- Reģionālā nevienlīdzība Latvijā ir ilgstoša parādība
- Sliktā ziņa par mūsdienām, ka nabadzīgākos reģionos ir arī arvien mazāk iedzīvotāju, kas apgrūtina attīstības iespējas (nav kritiskā masa!)
- Reģionālās nevienlīdzības mazināšanai jāmeklē alternatīvas pieejas, piemēram – Latgalē jāattīsta spēcīgi zināšanu centri, kas veicina attīstību ilgtermiņā
- Uzņēmīgu cilvēku īpatsvara veicināšana reģionos veicinātu attīstību
- Izmantojot ģeopolitisko situāciju, partneri ir jāpārlicina, ka depopulēta un nabadzīga ES un NATO austrumu robeža nav tikai Latvijas nacionālās drošības jautājums

A man with short brown hair, wearing a dark jacket and dark pants, is sitting in a wooden office chair at a dark wooden desk. The desk has a computer monitor, a printer, and a lamp with a white shade. To the left of the desk is a window with a view of trees. In the foreground, there is a wooden railing and a brown briefcase on the floor. The room has a warm, rustic atmosphere with wooden floors and walls.

Gatis Krūmiņš

Lēdurga

gatis.krumins@va.lv